

Nr 151

Utlåtande i anledning av väckt motion angående kostnadsfri realexamensprovning för yrkesskoleelever. (2:a avd.)

I en inom andra kammaren av herr *Bengtsson* i Landskrona *m. fl.* väckt motion (II: 309) har hemställts, att riksdagen ville besluta sådan ändring i gällande bestämmelser eller utredning av dessa frågor, att elev vid yrkesskola utan kostnad får undergå provning till realexamen eller i ett eller flera ämnen som ingår i denna examen vid allmänt läroverk eller kommunal realskola.

Beträffande motiveringen för yrkandet får utskottet hänvisa till motionen.

Statsutskottet har i vederbörlig ordning inhämtat yttranden av skolöverstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning.

Skolöverstyrelsen har anfört följande.

Den som vill avlägga fullständig realexamen som privatist har att före examensprovns början hos skolstyrelsen erlægga en avgift av 25 kronor, som examinanden återfår, om två eller flera skriftliga prov godkännes. Motsvarande avgift för privatister i studentexamen är 38 kronor, vilka återbetalas, om examinanden fullgör två godkända skriftliga prov. Dessa avgifter torde vara avsedda som ett skydd mot att dåligt förberedda examinand anmäler sig utan att ha allvarliga avsikter att fullfölja examen.

För realexamen kan en examinand tillgodoräkna sig s.k. särskilda provningar i realexamen, dvs. ett slags ettämnesexamina. Den studerande skall enligt läroverksstadgan § 90 mom. 1 vid särskild provning för realexamen erlægga 9 kronor, som tillfaller rektor, för muntlig provning i ett ämne 13 kronor samt för skriftlig provning i modersmålet 9 kronor, i annat ämne 6 kronor. Dessa senare avgifter tillfaller den lärare, som för rättar provningen. Avgifterna utnyttjas helt till arvoden för rektorer och lärare för det extraarbete utöver normal tjänstgöringsskyldighet, som provningarna vållar.

De sammanlagda avgifterna för särskild provning i t. ex. matematik är 28 kronor, om endast detta ämne förekommer vid provningstillfället. De sammanlagda avgifterna för en examinand för särskild provning inom samma period i ämnena matematik, fysik och kemi är 54 kronor. Liknande avgifter är stipulerade för fyllnadsprovning efter realexamen och praktisk realexamen, för särskild provning enligt fordringarna för studentexamen, för fyllnadsprovning efter avlagd studentexamen samt för folk-

skollärares prövning för behörighet att undervisa i främmande språk. Mot-svarande arvoden till lärare för befattningen med skriftliga prov i slutlig privatistexamen utbetalas av skolöverstyrelsen av statsmedel.

Det ifrågavarande examensväsendet har stor omfattning. På grund av examinandernas önskemål, hemort och utbildningsort fördelar sig prövningarna mycket ojämnt mellan olika orter, läroverk, ämnen och lärare. För vissa rektorer utgör denna examensförvaltning en betydande extra arbetsbelastning. Vissa lärare tilldelas många prövningar, medan andra sällan eller aldrig deltar vid prövningar. Det förekommande arbetet har inte kunnat räknas in i rektorernas och lärarnas normala tjänstgörings-skyldighet.

Det förefaller överstyrelsen mycket svårt att av de prövande avgränsa en speciell grupp, som kan beviljas avgiftsbefrielse. Svårbedömbara rätt-viseskäl kan åberopas. Sålunda är t. ex. de studerande, som förbereder sig för inträde vid tekniskt läroverk, i ett avseende relativt gynnsamt ställda. Den kostnadsfria inträdesprövningen vid tekniskt läroverk är en normal procedur vid dessa läroanstalter och kan helt ersätta särskild prövning i realexamen. De ifrågavarande studerandena har alltså egentlig nytta av ett vitsord givet i särskild prövning endast i andra sammanhang. Andra grupper är mera beroende av vitsord från särskild prövning.

Om det befinnes önskvärt, att större eller mindre grupper befrias från de ifrågavarande examensavgifterna, synes det bli nödvändigt att av allmänna medel utbetala arvoden till de rektorer och lärare, som förorsakas merarbete. Detta kan ske på ett relativt enkelt sätt, därigenom att skolstyrelsen hos överstyrelsen får rekvrirera mot de nuvarande avgifterna svarande arvoden. Så sker för närvarande vid omprövning för studentexamen. Sådan omprövning är avgiftsfri, eftersom den kan sägas ingå i vederbörande skolelevs påbörjande examensprocedur. Förfarings sättet förutsätter givetvis, att överstyrelsen tillförs motsvarande belopp av statliga medel. Om man vill låta arvoden utgå av kommunala medel, torde det också vara möjligt att konstruera ett enkelt utbetalningssystem.

Det torde inte föreligga något hinder för en kommun att redan nu betala avgifterna för de examinander, som underkastar sig t. ex. särskild prövning i realexamen.

Om den ifrågasatta avgiftsbefrielsen avses gälla endast studerande vid kurser för inträdessökande till högre tekniskt läroverk, torde det röra sig om små totalbelopp. Om även andra grupper avses, torde kostnadsberäkningarna bli komplicerade.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har avgivit följande yttrande.

Kurser för inträdessökande till högre tekniskt läroverk anordnas vid ett stort antal yrkesskolor. Kurserna avser att meddela de kunskaper, som erfordras för inträde i såväl tekniskt gymnasium som teknisk fackskola vid högre tekniskt läroverk. I fråga om tekniskt gymnasium gäller det ämnena svenska, engelska, tyska, matematik, fysik, kemi och teckning. Kunskaperna skall där motsvara realexamenskunskaperna i motsvarande ämnen. I fråga om teknisk fackskola är de aktuella ämnena svenska, matematik, fysik, kemi och teckning. Även här är det i allmänhet fråga om kunskaper motsvarande realexamenskunskaper, dock att i matematik fordras något högre kunskaper för den, som söker till maskintekniskt eller elektrotekniskt betonad linje.

Den som genomgått sådan förberedande kurs skall för att intagas i tek-

niska läroverket i princip genom prövning vid läroverket visa, att han förvärvat erforderliga kunskaper. Sådan inträdesprövning är avgiftsfri. Om undervisningen vid kursen sker av lärare vid allmänt läroverk, kommunal realskola eller annan skola, som av överstyrelsen för yrkesutbildning godkännes för ändamålet, och denne lärare genom intyg styrker att eleven har mot realexamen svarande kunskaper i ämnet, är eleven befriad från inträdesprövning.

I de fall då lärare från tekniskt läroverk undervisar vid förberedande kurs förekommer vidare följande anordning. Vid kursens slut ger läraren ett avgångsprov, som motsvarar inträdesprovet vid tekniskt läroverk. Blir eleven godkänd i avgångsprovet, anses han därmed ha fullgjort inträdesprövningen.

De förberedande kurserna för inträde i högre tekniskt läroverk omfattar som regel två terminer med dagundervisning eller fyra terminer med kvällsundervisning.

Kursavgifterna, som fastställes av överstyrelsen, varierar. I allmänhet överstiger de icke 100 kronor för hel kurs. I några fall utgår icke någon avgift.

Samma uppgift som de förberedande kurserna fyller även den första delen av undervisningen i de tekniska skolorna. Kursplanerna vid dessa skolor är nämligen upplagda så, att elev under de två första terminerna vid dagundervisning och under de fyra första terminerna vid aftonundervisning kan erhålla för inträde i högre tekniskt läroverk erforderliga kunskaper i de aktuella ämnena. Bägge de här berörda utbildningsvägarna — förberedande kurs och första delen av teknisk skola — fyller alltså i nu förevarande hänseende samma funktion.

Vill elev, som genomgått kurs för inträdessökande till högre tekniskt läroverk, erhålla sådant officiellt betyg, varom motionärerna talar, har han att genomgå s. k. särskild prövning. Denna äger rum i de ämnen, i vilka eleven önskar erhålla det ovannämnda officiella betyget. I detta fall har eleven att erlægga samma avgifter som bl. a. de, vilka önskar komplettera redan erhållna betyg i realexamen. Avgifterna varierar mellan lägst 22 och högst 31 kronor per ämne.

Varken den, som genomgått förberedande kurs, eller den, som genomgått första delen av en teknisk skola, har alltså behov av särskilt intyg om realexamenskunskaper i vissa ämnen för att komma in i tekniskt läroverk.

Det av motionärerna framlagda förslaget får betydelse endast för det fåtal elever från förberedande kurs, som söker till andra skolor än tekniska läroverk eller som söker sig direkt ut i förvärvslivet, där krav på realexamenskunskaper i ett eller flera ämnen uppställles. Såsom framgår av det anförda har det framlagda förslaget alltså helt ringa betydelse. Det blir endast de elever, som efter att ha genomgått kursen, ej fullföljer syftet med kursgenomgången, nämligen att söka inträde vid tekniskt läroverk, som får fördel av den föreslagna ändringen.

Utskottet. Av vad överstyrelsen för yrkesutbildning anfört framgår, att elev från förberedande kurs i yrkesskola, som önskar vinna inträde vid tekniskt läroverk, icke har anledning att undergå särskild prövning för realexamen i vissa ämnen. Med hänsyn härtill och under hänvisning till vad överstyrelsen i övrigt anfört har utskottet icke funnit sig böra tillstyrka bifall till den förevarande motionen.

Utskottet hemställer alltså,
att motionen II: 309 icke må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 17 november 1959

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Boman, Einar Persson, fröken Andersson, herrar Thun, Pålsson, Axel Johannes Andersson, fru Wallentheim, herrar Söderberg, Mårtensson, Mossberger, Bengt Gustavsson, Edström och Thorsten Larsson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Åkerström, Petterson i Degerfors, Malmborg, Thapper, Rubbestad, Jansson i Kalix, Staxäng, Persson i Växjö, Gustafsson i Stockholm, Svensson i Stenkyrka, Karlsson i Olofström, Nilsson i Göingegården, Wedén och fröken Vinge.